

GÜNÜMÜZDE BEKTAŞİLİĞİ YAŞAMAK

Haydar ERCAN¹

ÖZET

Bektaşilik, insan-ı kâmilî bulma amacıyla girilen hakikate varma yoludur. Bu yol nefsinî terbiye edip manen yükselmek isteyen herkese açıktır. Bektaşiliğin kendine mahsus kuralları, gelenek içinde erkânname ile günümüze kadar gelmiştir. Herkes bu kurallara tâbi olmak durumundadır. Bektaşilik ve Alevilik birbirine yakın olarak algılsa da arada farklılıklar bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bektaşilik, Alevilik, Erkânname.

BEKTASHİ DOCTRİNE TO LIVE MY DAY

ABSTRACT

Bektashism is a road of reaching the truth for the purpose of finding the perfect human being. This road is open to everybody who want to educate ego. Laws of Bektashism came until today traditionally by erkânname. Everybody must be tied to these laws. Bektashism and Alawism are considered as a same road but there are some differents.

Key Words: Bektashism, Alawism, Erkânname.

GİRİŞ

Her ana Allah fikri ile birlik olma hâline ulaşmaya çalışılan Bektaşilik yolunda, özdeki insan-ı kâmilî bulabilmek ve aşk ile bânîni âleme açılıp hakikate varmak Bektaşiliğin en kutsal arzusudur. Evrensel sevgi, hoşgörü ve birlik anlayışı ile baktığı dünyayı, henüz hayattayken manevî yükselişle terk etmeyi ve manaya dönerek nefsinî en yüksek anlamda terbiye etmeyi istemek Bektaşiliğin özünü teşkil etmektedir.

Hakikati kendinde bulup açığa çıkarabilmek marifettir ve her an hakikatte kalabilmeyi gerektirir. Bilindiği gibi, Hacı Bektaş Veli'nin tasavvuf düşüncesinde ifade edilen "Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat" kavramları, ahlaki olgunluk ve manevî yükselme aşamaları olarak kırk makam içerir. Eğitim kuralları ve 4 kapı, 40 makam düsturu ile yetkinleşmek isteyen ve Bektaşiliğe intisap eden canlar bu yolda deva bulurlar.

¹ Bektaşî Dedeabası

Hoca Ahmet Yesevi ile Hacı Bektaş Veli Hazretleri, Türklüğe ve Türk diline özenle eğilmişlerdi. Anadolu birliğini, bağınazlıktan uzak, çağa uyan ilkelerle sağlamaya çalışıp ibadetlerde ve günlük hayatta, kadını erkeğin yanında tutmuşlar; sanat, ilim ve felsefeyi, yaşamı aydınlık kılan değerler olarak görmüşlerdi.

Bugün Bektaşilik Ehl-i Beyt'in ilim ve sevgi anlayışı ile dolu olan, kalpleri Allah, Muhammed, Ali, Hacı Bektaş Veli diye çarpan ve bu yolun dairesinde yaşamak isteyen, Hakk ve gönül bilgisi ile donanmak, insan sevgisi ile yoğunlaşmak isteyen, liyakat gösterebilecek her kişiye açıktır. Bu yolda biz, Ehl-i Beyt sancağına, Alp Erenlere, aziz devletimize, milletimize, bayrağımıza ve atamıza sahip çıkan, birlik, dirlik sahibi insanlardan olmalıyız.

Yaşadığım ve gözlemlediğim kadarı ile gündelik hayatımızda kendimizi soyutlamış, özel kıyafet, yaşam veya davranış biçimleri gösteren içe kapalı bir oluşum değiliz. Toplumsal anlamda arkadaş, dost, aile, akraba ilişkilerimiz yolumuzun gereklerini içsel manada ve özel günlerde yaşamamıza engel değildir. Çevremde kimsenin bu anlamda dışlandığına veya diğer insanları dışladığına dair bir serzenişte veya söylemde bulunmadığını belirtmek isterim. Kendi içimizde verdiğimiz kâmil insan olma mücadelesinde yolumuzda yürürken birliğimizin sağlanması, ayrılıkların olmaması konusunda da duyarlı ve sorumlu davranmamız önemlidir.

ERKANNÂME VE GÖREVLERİMİZ

Günümüzde Bektaşilik Balım Sultan Erkânname'si ile yürütülmektedir. Bütün tercümanlar, Dedeabam Bedri Noyan Erenlerimizin ve Balım Sultan'dan bu yana nice dedebabaların tatbik ettikleri, en doğru şekilde hiç bozulmadan günümüze ulaşan erkânname içinde yer almaktadır. Üzerinde Kaygusuz Abdal'ın da çalıştığı erkânname, Balım Sultan tarafından yeniden düzenlenmiştir. Yola giriş ve tarikatın yürütülmesi belli kurallara bağlıdır, diğer özel törenlerdeki "Bektaş Sırrı" özenle korunmaktadır.

Geleneksel Balım Sultan Erkânı değişmemiştir ancak; elbette bazı yenilikler günlük yaşama girmiştir. Araçlar ve uygulamalar yer yer küçük değişiklikler gösterse de amaçlar belirlidir. Örneğin, ölümlerde ve yola intisap edişte 1 kurban kesilir, derviş olanlar 1, baba olanlar 2, halifebaba olanlar 7 kurban tığlar, ancak şartlar elvermezse 7 yerine daha az kurban tığlanabilir.

Bugünkü Bektaşiliğin nasip, dervişlik, babalık, halifebabalık, dedebabalık törenleri, baş okutma, doğum, ölüm, sünnet, evlilik ayrıca bütün dinî açıdan özel günlerde yapılacak işler, okunacak sure, gülbak ve tercümanlar ile Can'ların davranışlarına yön verilmesinde, yine erkânnameye uyulmaktadır. Önemli anma ve toplanma günleri takip edilmekte, hanelerde bir araya gelinerek Sultan Nevruz, Muharrem Orucu, Hızır İlyas günü gibi tüm geleneksel günler gereğince idrak edilmektedir. Nice erenlerin ziyaretgâh ve türbeleri de zaman zaman ziyaret edilmektedir.

Bektaşilikte, âdet olarak cenaze, camiden kaldırılır ve ardından "Dardan indirme" merasimi yapılır. Sonrasında da 40 gün içerisinde, Hakk'a yürüyen için kurban kesilir. Evlenmelerde, resmî nikâhtan önce Hz. Fatıma ile Hz. Ali'ye Peygamber efendimizin kıydığı nikâh gibi bir dinî nikâh kıyılır.

Muharrem orucu erkâna göre 10 gün tutulur ve günümüzde yine evlerde toplanarak ve 10 gün boyunca Fuzuli hazretlerinin Hadika'sı; Saadete Ermişlerin Bahçesi ve ayrıca Gülzar-ı Haseneyn adlı kitaplar okunur. Muharrem ayında eğlence ve düğün yapılmaz.

Muharrem'in 11. gününden itibaren Aşure yapılır, 12. günü ise Hz. İmam Hüseyin kurbanı tığlanır. Ardından gelen Safer ayında ise, zorunlu olmadıkça seyahate çıkılmaz ve düğün, toplantı, muhabbet, meydan açma gibi törenler de yapılmaz. Nevruz günü önemlidir çünkü Hz. Ali (K.V)'nin doğumudur, nasip verilir. Ayrıca bu gün, Hz. Nuh'un, gemisi ile selamete ermesi ve Türklerin Ergenekon'dan çıkışıdır. Ramazan ayının 17, 18, 19, 20, ve 21. günlerinde, Hz. Ali'nin şehadeti nedeni ile Ramazan orucu tutulur.

Günümüz Bektaşiliğinde de sürdürülen, kurumsal bir aşama düzeni mevcuttur. Birliği, bir dedebaba, on bir halifebaba ile babalar, dervişler ve muhipler kendilerine düşen görevlerle sağlarlar. Kadınlar, muhip ve sonrasında ancak derviş olabilirler. Bektaşilik yolu kesafetten letafete geçiş olarak değerlendirilir.

Erkânamenin içeriğinde yer alan uygulamaların, yapılan her davranışın, kullanılan her sembolün bir manası bulunur. Her biri, özel bir durumun anlatımıdır ve hiçbir amaçsız değildir.

Bektaşiliğe girmek için nasip alan Can'ın ödevi; mürşidin öğütlerine uymak, temiz giyinmek, iyilik ve hizmet yolunda bulunmak, edepli, sabırlı, kanaatkâr, cömert olmaktır. Hakikat kapısına varırken ise amacı; alçakgönüllü olmak, birliğe yönelip mana ve sırrı öğrenmeye adanmış olmaktır.

Peygamber efendimizde mevcut olan İlahî sırlar, velayetin şahı Hz. Ali'ye geçmiş, sıra ile On İki İmamlara, Ahmed Yesevi'ye, Hacı Bektaş Veli'ye ve irşad yolu ile bugünkü yol büyüklerine dek ulaşmıştır. Bu bir eğitim yoludur. Bu yola girildiğinde an-ı daim kabul edilir, ve her şey Hakk'tan bilinir. En yüce ahlak ile tüm canlar her dem niyazda olmayı, vatana, millete, ordumuza ve insanlığın selametine duada bulunmayı ödev bilirler.

Ayrıca Bektaşinin; varlık birliğini öğrenmek, diğer inanç biçimlerine hoşgörülü olmak, tüm canlıları Tanrı emaneti bilmek, kanaatkâr olmak, evreni tanımak, her işinde Allah'a tevekkül ve itimat etmek, sırr üzre olmak gibi asli ödevleri vardır. Asla siyaset ve iktidar peşinde olunmaz.

ALEVİLİK VE BEKTAŞİLİĞİN BİR ARADA DEĞERLENDİRİLMESİ

Alevi kültürü, Pir önderliğinde hoşgörü, barış ve kardeşliği benimseyerek Bektaşilikle yan yana ilerlemiştir. Türkiye'de Alevilik bölgeden bölgeye bazı farklılıklar arz etse de Hacı Bektaş Veli ilkeleri, Aleviler tarafından bir yaşam biçimi olarak benimsenmiştir.

Toplumda Bektaşilik ve Alevilik konusundaki bilgi boşluğu, kavram kargaşasına yol açabilmektedir. Yanlış söylem ve ön yargılar üzücü olmaktadır. Hz. Ali taraftarlığı sosyolojik

olarak hicri ikinci asırdan itibaren bünyesinde pek çok fırkayı barındırmıştır. Zaman zaman Alevilik ve Bektaşiliğin incitici bir biçimde Sünnilik karşıtlığı olarak tanımlanması, ırkçılığı kabul etmedikleri hâlde Alevilerin ırkçı oldukları, Aleviliğin İslam dışı olduğu ya da başlı başına bir din olduğu şeklindeki ifadeler bilgisizlikten kaynaklanmaktadır. Alevilik, inanç sistemi olarak felsefi bir özelliğe sahiptir. Ancak ideolojik bazı gruplar, karmaşa yaratacak işleri ile kafalarda soru işaretleri yaratmaya ve Alevileri de rencide etmeye devam etmektedirler.

Elbette bütün sorunlarda olduğu gibi, bu konuda da yol gösterecek ve toplumu aydınlatacak akademik araştırmaların artarak yayımlanması sevindirici olacaktır.

Mezheplerle tarikatlar, din anlayışındaki farklılıkların kurumlaşmasıyla oluşurlar. Alevilik-Bektaşilik gerçeği Türk tarihi ve Türk kültürünün genel bütününden bağımsız olabilir mi? Biri süreklilik olarak gelen, diğeri intisap edilen tarik olsa da Sünnilikten hareketle, bätini kimliğe bürünen farklılaşma biçimleri arz eder.

Son yıllarda yoğun olarak bir arada telaffuz edilen Alevilik-Bektaşilik şeklindeki isimlendirme, birbirine benzeyen, ancak aynı olmayan iki oluşumun sürekli birlikte mütalaa edilmesi isteği ile ortaya çıkmış görünmektedir.

“Alevi olunmaz; Alevi doğulur.” şeklindeki ifade, her Bektaşinin Alevi olarak kabul edilemeyeceğini önemle hatırlatır. Bektaşilik, İslamın içrek ve bätini yönünü de yorumlarken Aleviliğin kendini ifade biçiminde yer alan birçok temel kavram, sembol ve tören, Bektaşilikle ortak tasavvufi içerik taşımaktadır. Bektaşilik bu bağlamda serçeşme sayılmalıdır.

Alevilik-Bektaşilik, Türkiye'nin bir gerçeğidir. Elbette Bektaşilik ve Alevilik konusunda doğru bilgilerle ve sağlam belgelerle halkın aydınlatılması, zaman zaman yapay olarak yaratılan Alevi-Sünni gerilimini azaltacaktır.

Sayıları giderek artan ve kendi çıkarları doğrultusunda Alevilik ve Bektaşiliği bir arada ve bazı yapay oluşumlarla yönlendirmeyi düşünenlere, maddi menfaat sağlamayı isteyenlere fırsat verilmemesi dileğimizdir.

Fakir, Türkiye ve Dünya Bektaşilerininin 12 Aralık 1997'den bu yana dedebabası ve Hünkâr Hacı Bektaş Veli Dergâhı Postnişini ve Türbedarı bulunma görevime layık olmaya çalışarak hiçbir siyasi oluşuma katılmamış ve destek veren bir açıklamada bulunmamışım. Yine bugün, Babagân kolu Bektaşileri, kendileri adına herhangi bir kurum veya kişiden maddi taleplerde bulunmamışlardır.

Tarih sürecinde yolumuzun görüp geçirdiği karmaşık dönemler elbette olmuştur. Bektaşiliğin yarınları, bugünden daha iyi olmak zorundadır. Bu da ancak çalışma azmi ile, siyaset ve ticaret yolu olmadığımızı anlatmakla, Hakk yolunda ve yol kuralları içinde hareket etmekle, köklü geleneklerine, ilim, edebiyat, sanat, felsefesine ve manevi emanetlerine sahip çıkmakla, cahillikleri, karanlıkları aydınlatmaya, her tür menfaat ve çıkar gözetmenin ötesine geçmeye gönüllü olmakla mümkündür.